

В. К. Рябчун

Генетичних ресурсів рослин України Національний центр

ГЕНЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ РОСЛИН УКРАЇНИ Національний центр – наукова структура, що діє при Інституті рослинництва УААН. Засн. 1993 у Харкові на базі підрозділу (організов. 1909) з метою наук.-метод. координації діяльності 35-ти провід. селекц. та н.-д. установ з формування та ведення Нац. генет. банку рослин України. Осн. напрями наук. діяльності: інтродукція нових зразків генофонду селекц. походження, місц. форм та диких співродичів культур. рослин з України та ін. країн світу; карантинна перевірка зразків, інтродуков. з-за кордону; реєстрація цінних зразків та колекцій генофонду рослин; вивчення світ. генофонду рослин за комплексом госп.-цінних ознак, виділення джерел та донорів цих ознак для селекції та наук. дослідж.; формування та ведення базових, ознакових, генет. та ін. колекцій польових культур; ведення та вдосконалення інформ. системи «Генофонд рослин»; середньо- та довгострокове збереження насіння генет. ресурсів рослин у Нац. сховищі; вивчення біол. аспектів довготривалого збереження зразків генофонду рослин; забезпечення зразками генофонду рослин селекц., н.-д. установ, навч. закладів та ін. користувачів; видання ж. [«Генетичні ресурси рослин»](#), розроблення та видання каталогів зразків генофонду тощо. Нац. генет. банк рослин України, у якому зібрано 124,4 тис. зразків рослин, що належать до 373-х культур, 1030-ти видів, 332-х родів більш ніж з 90-а країн світу. Серед них зерн. культур – 34,1 тис. зразків, плод. та горіхоплід. – 16,9 тис., зернобобових – 15,6 тис., круп'яних – 11,2 тис., овоч. та баштан. – 7,3 тис., декор. та ліс. – 6,8 тис., тех. – 5,4 тис., лікар. та ефіроолій. – 4,4 тис.,

винограду – 3,8 тис., олійних – 3,6 тис., корм. – 3,0 тис., картоплі – 2,6 тис., ягід. – 1,7 тис. зразків. У центрі створ. базові колекції 17-ти польових культур заг. кількістю 29,4 тис. зразків, з них 22,5 тис. зразків бл. 100 видів рослин складають колекцію Устимів. дослід. станції рослинництва, яка входить у структуру Центру.

Щорічно до Нац. генет. банку надходить 5–6 тис. нових зразків генофонду України та зарубіж. країн. Інтродукція нового генофонду проводиться шляхом обміну з наук., селекц. та ін. установами у межах програм наук. співробітництва; місц. сорти та форми культур. рослин та зразки дикорослих споріднених видів залучаються шляхом експедицій. Центр проводить реєстрацію цінного генофонду рослин з видачею «Свідоцтв про реєстрацію зразків генофонду рослин в Україні». Щороку проводиться вивчення польовими та лаборатор. методами бл. 3 тис. колекцій. зразків. За результатами вивчення виділяються джерела госп.-цінних ознак та їх поєднань: оптимальн. тривалості та ритму вегетац. періоду, стійкості до біотич. та абіотич. чинників середовища, продуктивності, якості урожаю. Ці джерела у кількості 7–8 тис. зразків щорічно передаються для використання в наук., селекц., навч. та ін. програмах в Україні, а також за обміном в зарубіжні країни.

Створ. в Центрі інформ. система «Генофонд рослин» дає можливість оператив. доступу до 67 тис. зразків 1030-ти культур. та споріднених диких видів рослин. Бази даних цієї системи підготовлені для внесення у Європ. каталог генет. ресурсів рослин, що відкриє нові можливості міжнар. обміну зразками генофонду та інформацією про них. У центрі функціонує Нац. сховище насіння зразків генофонду, зберігаються 30 тис. зразків 225-ти видів рослин, що належать до 43-х родин. Розпочаті дослідж. з кріоконсервації насіння і вегетатив. частин рослин, що дасть можливість забезпечити надійне довготривале збереження генофонду культур: картоплі, плод.-ягід., горіхоплід., лікар., ефіроолій., корм. та декор. культур. Центр підтримує наук. зв'язки з Міжнар. інститутом генет. ресурсів рослин, а також з провід. генет. банками рослин, міжнар. центрами с.-г. дослідж., н.-д. установами з генетики, селекції та суміж. галузей у понад 30 країнах світу. 1999 банк генет. ресурсів рослин Інституту рослинництва УААН віднесено до наук. об'єктів, що становлять нац. надбання.

Рекомендована література

1. Рябчун В. К., Богуславский Р. Л. Формирование Национального генбанка и интродукция генофонда растений в Украине // Генет. ресурсы культур. растений. Проблемы мобилизации, инвентаризации, сохранения и изучения генофонда важнейших с.-х. культур для решения приоритет. задач селекции: Тез. докл. Междунар. научно-практич. конф. 13–16 нояб. 2001. С.-Петербург, 2001;
2. Вони ж. Проблеми та перспективи збереження генофонду рослин в Україні. Х., 2002;

3. Рябчун В. К., Богуславський Р. Л., Герасимов М. В. та ін. Зберігання генофонду рослин у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України // ВАН. 2003. № 8.

Бібліографічний опис:

Генетичних ресурсів рослин України Національний центр / В. К. Рябчун // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-29070>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).